

ՀՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ՌԻԶԱՐԴ Գ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՏՈՐ II

Վերսալից-Լոնդոն,
1919-1920

ԵՐԵՎԱՆ

2014

ՀՏԴ 941(479.25)

ԳՄԴ 63.3(2Հ)

Հ 854

Աշխատությունը հրատարակության է երաշխավորել
ՀՀ ԳԱԱ Պատմության ինստիտուտի գիտական խորհուրդը

ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ Ռ.Գ.

Հ 854 Հայաստանի Հանրապետություն/ Ռ. Գ. Հովհաննիսյան; ՀՀ ԳԱԱ. - Եր.;
Տիգրան Մեծ, 2014. Հատոր II: Վերսալից-Լոնդոն, 1919-1920. - 708+8 էջ:

Սույն մենագրությունը Հայաստանի Հանրապետության՝ 1918-1920/21 թթ. համապարփակ պատմության առաջին հատորն է: Բնագիրը, որ հիմնված է մի շարք լեզուներով ծավալուն արխիվային նյութերի՝ փաստաթղթերի ու հրատարակությունների վրա, քառահատոր է, անգլերեն և հրատարակվել է 1971-1996 թթ. ժամանակահատվածում: Առաջին հատորում արծարծվում են փոխկապակցված այն հանգամանքները, որոնք ուղենշել են 1918 թ. մայիսին Երևանի շուրջ փոքր Հայոց պետության ստեղծումն ու նրա առջև ծառացած հանկարծահաս մարտահրավերները՝ տեղահանված և աղքատության մատնված ժողովրդի հանդեպ հոգածություն և ժողովրդավարական կառավարության կառույցների ստեղծում, Հանրապետության հարաբերությունները Օսմանյան կայսրության և երիտթուրք առաջնորդների, հարևան Ադրբեջանի ու Վրաստանի հանրապետությունների, Սպիտակ բանակների ու Խորհրդային իշխանությունների և Դաշնակիցների ու ամերիկյան ներկայացուցիչների հետ: Գրքում հանգամանորեն ներկայացված են Բորչալուի, Ախալքալաքի, Կարսի, Արդահանի, Լեռնային Ղարաբաղի, Ջանգեզուրի ու Նախիջևանի շուրջ տարածքային վեճերը, ինչպես նաև Արևմտյան Հայաստանի գավառների ու Կիլիկիայի վերաբերյալ հայոց պահանջատիրությունը:

Առ 1919 թ. գարուն՝ Հանրապետությանը հաջողվեց տարածվել մինչև Կարս ու Նախիջևան և վերահսկողության տակ առնել Լոռու մեծ մասն ու Ջանգեզուրը: Անկախության առաջին տարեդարձին՝ 1919 թ. մայիսի 28-ին, կառավարությունը հրապարակեց Միացյալ Հայաստանի ակտը՝ հույս փայփայելով, որ Դաշնակիցների և Միացյալ Նահանգների աջակցությամբ իրականություն կդառնա ազատ, անկախ և միացյալ Հայաստանի ստեղծման բաղձալի նպատակը:

ՀՏԴ 941(479.25)

ԳՄԴ-63.3(2Հ)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՔԱՐՏԵԶՆԵՐԻ ՑԱՆԿ	vi
ՆԱԽԱԲԱՆ	vii
ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐԻ ՀԱՄԱՌՈՏԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ	xii
1 ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԵԿ ՏԱՐԻ ԱՆՅ	1
2 ԻՏԱԼԻԱՅԻ ՈՂԻՍԱԿԱՆԸ	23
3 ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՐԱՆՔԸ	47
4 ԽՈՒՎՈՒԹՅԱՆ ԱՄԱՌԸ	73
5 ԲՐԻՏԱՆԻԱՅԻ ՆԱՀԱՆՁԸ	127
6 ՀԱՅ-ՎՐԱՅԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	165
7 ՀԱՅ-ԱԴՐԲԵՋԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	199
8 ՉԱՆԳԵՉՈՒՐ ԵՎ ԳՈՂԹՆ	245
9 ԿՈՒՍԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ	285
10 ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ	333
11 ՍՊԱՍԵԼՈՎ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՆ	377
12 ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ	437
13 ԴԱՇՆԱԿԻՅՆԵՐԻ ՆԱՀԱՆՁԸ ԴԵՊԻ ԼՈՆԴՈՆ	483
14 ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՃԳՆԱԺԱՄՆ ՈՒ ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԸ	547
15 ՓԱՍՏԱՅԻ ՃԱՆԱՉՈՒՄ	575
ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ	
ԱՆՎԱՆԱՅԱՆԿ	

ՔԱՐՏԵԶՆԵՐ

1. Անդրկովկասյան հանրապետությունները, հունիս, 1919 թ.	3
2. Մահմեդական խռովության շրջաններ. Արաքսի հովիտը, 1919 թ.	85
3. Հայ-վրացական վեճը	185
4. Ադրբեջանական պահանջները Կովկասում, հունիս, 1919 թ.	228
5. Հայկական պահանջները Կովկասում, հունիս, 1919 թ.	229
6. Զանգեզուր ու Գողթն	246
7. Ամերիկյան զինվորական առաքելությունը Հայաստանում	405
8. Կիլիկիա	495

ՌԻԶԱՐԴ Գ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ**

ՀԱՏՈՐ II

Վերսալից-Լոնդոն,
1919-1920

Պատվեր՝ 1542:

Չափսը՝ 70x100/16: 44,25+0.5 մերդիր տպ. մամուլ:

Տպագրված է «Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարանում